

Natuur- en Vogelwacht Rotta

Nummer 161

najaar 2022

Aves Visum

In deze Aves Visum...

- 5 Waarom vallen bladeren van de bomen
- 6 Prachtige planten allemaal, maar wat staat er nu eigenlijk en wat zegt dat?
- 9 Even een lans breken voor een wanhopig insect
- 12 Kijk op het verleden - De Rotte met de molens en droogmakerijen
- 14 De Fakkel - Ruud Kolpa aan het woord . . .
- 17 Geef huismussen ook een thuis
- 21 Rotta Educatie: op studiebezoek in de Groenzoom
- 24 Microscopisch bekeken - Madeliefje

Het Recreatieschap Rottemeren heeft het hondenbeleid voor het Landschapspark De Rotte nog (steeds) niet vastgesteld!!!

**Ik had pech.
Oord regelt het.**

Kapot. Beschadigd. Kwijt. Gestolen. Een ongelukje. Gelukkig zijn we via Oord Assurantiën goed verzekerd. Als er eens iets misgaat, dan zorgt Oord ervoor dat alles snel en goed geregeld wordt. En dat geeft een goed gevoel.

www.oordbv.nl
(010) 440 0788 | info@oordbv.nl

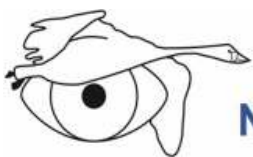
doortastend en dichtbij

OORD
assurantiën

En verder . . .

- 4 - Van het Bestuur
- Van de Redactie
- 10 - Gehoord - Gezien - Gelezen
Gevleugelde Geschiedenis van Nederland
- 16 - Natuurwerk
- 20 - Waarom het na regen lekker ruikt
- Smidse
- 22 - Bijdehand - *Over bijen en graafwespen*
- SBB Column - *Zebrarups*
- 23 - Rotta Rangers
- 25 - Ruimtelijke Ontwikkelingen in de Noordrand
- 28 - Mystery Bird

Natuur- en Vogelwacht Rotta

Hoeksekade 164, 2661 JL Bergschenhoek

Email info@rotta-natuur.nl

Website <https://www.rotta-natuur.nl>

ANBI RSIN-816580662

Iban NL60 TRIO 0254 40 52 23

KvK Haaglanden, nr. 40464998

Natuur- en Vogelwacht Rotta is een zelfstandige natuur- beschermingsvereniging, actief in het Recreatiegebied Rottemeren en de omliggende gemeenten Zuidplas, Lansingerland en de noordrand van Rotterdam. De vereniging heeft ten doel flora en fauna te verbeteren en het (doen) herstellen van verstoringen daar in; het beschermen en in stand houden van groenvoorzieningen en natuurgebieden en het opkomen voor het milieu; het (doen) realiseren en het (doen) in stand houden van ecologische, landschappelijke en recreatieve verbindingzones. De vereniging is opgericht op 9 februari 1982.

Lidmaatschap

Volwassenen min. € 12,50 per jaar

Jeugd (tot 18 jaar) min. € 6,50 per jaar

Donateurs min. € 12,50 per jaar

Bestuur

Voorzitter: Hans Sanders 06 - 40 56 77 69

email: voorzitter@rotta-natuur.nl

Vicevoorzitter: Anneke Zuidervaart 06 - 20 00 17 52

email: anneke.zuidervaart@rotta-natuur.nl

Secretaris: Peter Wienbelt 06 - 51 48 84 75

email: secretaris@rotta-natuur.nl

Penningmeester: Cor van de Lustgraaf 06 - 29 24 27 69

email: penningmeester@rotta-natuur.nl

Ledenbeheer: leden@rotta-natuur.nl

Leden:

Marijke den Oudendammer 06 - 28 51 81 05

Arend Hoogeveen 06 - 83 69 84 50

Henk Starink 06 - 28 54 40 03

Vertrouwenspersoon Natuur- en Vogelwacht Rotta:

Josien Hofs 06 - 12 13 46 83

Verenigingsgebouw Natuurcentrum Trefpunt Rotta

Hoeksekade 164, 2661 JL Bergschenhoek

010-521 63 34 (alleen tijdens openingstijden)

Beheerder: Ad Somers 06 - 39 32 11 13

email: trefpunt@rotta-natuur.nl

Open: donderdag 10.00 - 16.00 uur

zaterdag 12.00 - 16.00 uur

Bij de voorpagina: Herfst: bessen van de gelderse roos © Arend Hoogeveen

Verenigingsblad Aves Visum

Redactie: Josien Hofs, Arend Hoogeveen en Hans Soeterbroek

Redactieadres: avesvisum@rotta-natuur.nl

Druk: Editoo Arnhem

Iedereen kan een artikel voor Aves Visum aanbieden, uiterlijk twee weken voor de verspreidingsdatum (in de eerste week van maart, juni, september en december). De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten, te wijzigen of te weigeren, waar nodig in overleg met de auteur(s). Copyright foto's bij de fotograaf.

ROTTA WERKGROEPEN

Rotta Rangers en Kapoentjes

info Marion van den Broek

jeugd@rotta-natuur.nl

Rotta Natuurwerk

Info Rien van der Vorm

natuurwerk@rotta-natuur.nl

Rotta Onderzoek

Info Maurice van Veen

onderzoek@rotta-natuur.nl

Trefpunt Vrijwilligers

Info Annet van der Kooij

trefpunt@rotta-natuur.nl

Rotta Communicatie en Website

Info Birgitte Blom

communicatie@rotta-natuur.nl

Werkgroep Ruimtelijke Ontwikkelingen

info Jaap van Lien

jaapvanlien@rotta-natuur.nl

Projectgroep Oppervlaktewaterkwaliteit Oostland

info Jan Smith of Cees van der Burg

poko@rotta-natuur.nl

Alliantie GroenBlauwe Rotte

Info Arend Hoogeveen

www.alliantiegroenblauwerotte.nl

Ledenexcursies

Info Bert van den Bulk

excursies@rotta-natuur.nl

Rotta Erfvogels en Tuinadvies

Info Henk Starink

advies@rotta-natuur.nl

Van het Bestuur

Op de voorkant van deze Aves Visum staat 'najaar'. Maar ik schrijf dit stukje in de morgen met de ramen en deuren wijd open om het huis te luchten, want vanmiddag doe ik alles weer dicht om de warmte buiten te houden. Deze zomer is warm en droog, heel droog. Er is nu een officieel water te kort in Nederland. Je ziet dat heel goed in de Eendragtspolder. Het water staat niet alleen laag, maar er vallen zelfs hele velden droog waar normaliter de eenden en ganzen zwemmen.

Het weer wordt grilliger, we krijgen vaker te maken met uitersten. Vorig jaar hadden we te veel water, nu te weinig. We zullen ons moeten aanpassen. En liever nog een stapje meer dan aanpassen om de snelle opwarming te stoppen. Dus zorgen voor minder uitstoot, niet alleen van vee, industrie of verkeer, maar van ons allemaal. Er is zelfs al een idee geopperd voor een persoonlijk CO2--budget. In welke vorm dan ook, we zullen moeten consumeren.

Ik kijk terug in de AV van een jaar geleden en daar staat in deze kolom dezelfde boodschap, die we nog vaak zullen moeten herhalen, denk ik. Gelukkig begint deze wereldwijde boodschap bij steeds meer mensen door te dringen. Maar minderen is moeilijk en doet soms pijn. De een heeft daar meer last van dan een ander, gezien de protesten door 't hele land. Maar hoe je de vlag ook hangt, voorlopig hangt die voor klimaat en natuur er slecht bij.

Een van de remedies tegen verval van de natuur en dus tegen opwarming is biodiversiteit. Daar kunnen we bij Rotta aan meewerken. De Rotta natuurwerkgroep is druk bezig geweest met zaaien, struiken en bomen planten en maaien om kruiden ruimte te geven. Op heel wat werk-/natuurpareltjes zien we resultaat. Iedere vrijdagavond in juli en augustus hebben we een stukje van dit resultaat kunnen laten zien tijdens de excursies door het Koornmolengat. Ook dit jaar waren alle avonden weer goed bezet.

De omslag van het ene seizoen naar het volgende is altijd bijzonder om mee te beleven in kleine veranderingen. Het najaar komt eraan, heel wat vogels zijn al vertrokken, menig plantensoort is uitgebloeid en mijn appels zijn rijp. Soms ruik je de herfst al. Ik ga naar buiten met oren, ogen en neus wijd open. Maar de ramen doe ik dicht, want dan kom ik in een koel huis terug.

Ik wens ons allen een nat najaar!

Marijke den Oudendammer

Van de Redactie

Indachtig ons veertigjarig bestaan een kleine duik in de geschiedenis. Een mooie bespreking van het boek over vogelwaarnemingen door de eeuwen heen, en hoe anders we zijn gaan kijken. Een verslag van een bezoek aan de Molenvrienden in Zevenhuizen, waar we bijgelicht worden over de ontstaansgeschiedenis van ons eigen gebied.

Al te lang staan we niet stil bij het verleden, de dag van vandaag eist alle aandacht op. Dat komt in de vorm van een artikel over onze planteninventarisaties, en de bijdrage die we met de opgedane kennis hopen te leveren aan duurzaam beheer en verbetering van de biodiversiteit. Dat is ook meteen het thema van de excursieochtend die we voor de hoveniers-in-opleiding organiseerden.

Veel aandacht in dit nummer voor wat we alledaags vinden, maar waar altijd weer iets nieuws aan te ontdekken valt. Waarom valt het blad van bomen en struiken, waarom ruikt gemaaid gras zo lekker, zijn wespen plaagdieren of toch ook nuttig? Als je planten onder een loep bekijkt gaat er al een wereld voor je open, maar onder de microscoop valt er nog veel meer te ontdekken, wat blijkt uit de ode van Jan Smith aan het madeliefje. De huismus lijkt zich qua aantallen enigszins te herstellen, maar het vraagt ons aller aandacht om dat zo te houden. In dit nummer vind je de nodige adviezen daarvoor.

In de vaste rubrieken over het natuurwerk en de ontwikkelingen in de Noordrand gaat het deze keer vooral over fietsen. Wie de website regelmatig bezoekt zal de aanschaf van de e-bakbikie al niet ontgaan zijn, Jaap van Lien vertelt over de nieuwe fietspaden in de regio, en waarom de aanleg van fietspaden zo goed gecombineerd kan (en moet!) worden met de aanleg van ecologische verbindingzones. De aanleg van 'nieuwe natuur' gaat vaak gepaard met het opbrengen van grond, en daarmee met zaden en eitjes uit andere gebieden. Dat geeft weer verrassingen zoals de vondst van graafwespen, die oorspronkelijk uit duingebied komen.

Uiteraard vind je de vaste rubrieken weer, zoals de Fakkelt, de jeugdpagina en de boswachterscolumn, waarbij het enthousiasme voor het verguisde jakobskruiskruid en haar waardvlinder gedeeld wordt.

Dit stukje wordt getikt met het zweet op de rug, in de tweede hittegolf in een paar weken tijd. Daarom sluit de redactie graag aan bij de wens van het bestuur: een natte herfst zou mooi zijn.

Foute namen

In AV 160 waren van twee Rotta-leden de namen onjuist weergegeven: Riekje van de Lustgraaf (pag. 2 en 15) moet Riekje Waninge zijn en André Bouwman (pag. 15) natuurlijk André Gouw. Excuses daarvoor.

Waarom vallen bladeren van de bomen?

Arend Hoogeveen

Over hoe en waarom van het afvallen en het kleuren van het blad in het najaar. En hoe het komt dat deze kleuren zo mooi zijn, waarom worden ze bijvoorbeeld niet blauw?

Bladeren bevatten de stof chlorofyl. Dit is een groen stofje, vergelijkbaar met ons pigment, dat wordt aangeemaakt door zonlicht. Dat is ook de reden dat bladeren groen zijn. In de herfst is er minder zon, waardoor de bladeren minder chlorofyl aanmaken. De andere pigmenten die ook in het blad zitten, zoals rood en geel, worden daardoor beter zichtbaar.

De bomen laten niet voor hun lol hun bladeren vallen. Dat zou een verspilling betekenen en in de natuur wordt niets verspilld. De meeste loofbomen laten hun bladeren vallen omdat het noodzakelijk is de winter te kunnen overleven. Want als de grond erg koud of bevroren is, kunnen de boomwortels geen vocht meer opnemen. De bomen zouden verdrogen want ze verdampen veel vocht d.m.v. hun bladeren. Het alternatief is dus: weg met dat vocht verspillende blad.

Dit proces wordt beïnvloed door de temperatuur, die langzaam maar zeker daalt en doordat het aantal uren daglicht terugloopt. Dan gaat de boom maatregelen nemen door ervoor te zorgen dat alle voedingsstoffen uit het blad terugstromen naar de stam. Dan vormt zich langzaam een kurklaagje tussen bladsteel en twijg, dat de verbinding tussen die twee verbreekt. Het blad krijgt dus geen nieuwe aanvoer meer van voedingsstoffen en de nog aanwezige bladgroenkorrels sterven langzaam af. Dicht bij de nerven blijft het blad nog het langst groen, omdat daar altijd nog wat voedselresten zijn achterge-

bleven. De gele, rode en purperen tinten waren altijd al aanwezig in het blad, maar werden overheerst door groen, en worden nu pas zichtbaar door het ontbreken hiervan. Dat is ook de reden dat het afgevallen blad niet blauw wordt. Deze kleur wordt n.l. gevormd door de kleuren geel en groen samen in ongeveer gelijke hoeveelheden. Dus geen groen, dan ook geen blauw.

De oudste bladeren van een boom vallen het eerst af. Dit zijn altijd de bladeren het dichtst bij de stam. Bij populieren kan je dit altijd goed zien, er wapperen dan nog wat blaadjes aan de uiteinden van de takken tot deze ook afvallen. Kunstlicht, zoals lantaarnpalen, kan de bomen in zoverre in de war brengen dat het kurklaagje wat later gevormd wordt. Maar als het echt koud wordt weet de boom wat hem te doen staat.

Maar hoe zit het dan met groenblijvende bomen? Deze pakken het uitdrogingsprobleem heel anders aan. Ze hebben vaak dikkere of kleinere bladeren. Of ze zijn voorzien van hulpmiddelen om de verdamping tegen te gaan zoals b.v. een waslaagje op het blad. Sommige kunnen de huidmondjes sluiten wanneer de verdamping te hard dreigt te gaan. Er zijn ook soorten die bij extreme droogte de bladeren oprollen en daarmee het verdampingsoppervlak te verkleinen.

Het verkleuren van de bladeren maakt de herfst tot een prachtig jaargetijde.

Bron: Nature Today

Traditioneel worden de in beton geprinte schoenafdrukken van onze ereleden aan de voorgevel van het Trefpunt bevestigd. Zo prijken nu ook de onmiskenbare sporen van Jan Noppers, Ad Somers en Jaap van Lien in de onvolprezen **Eregalerij Rotta Naturalisten**.

Prachtige planten allemaal,

maar wat staat er nu eigenlijk, en wat zegt dat?

Josien Hofs / Dick Hoek

We hebben afgelopen voorjaar en zomer weer genoten van de bloeiende bermen en graslanden in ons gebied. Het begint altijd met uitbundig raapzaad en fluitenkruid. Zoetjesaan zien we steeds meer boterbloemen, knoopkruid, margrietten en wat niet al. In de voorzomer hebben we op twee plaatsen wat intensiever gekeken naar een tweetal gebieden: de Zuidpolder en de Eendragtspolder.

Op verzoek van Natuurmonumenten hebben we in samenwerking met de Rotterdamse Flora Werkgroep een deel van de Zuidpolder bij de Melkschuur (tussen de Landscheiding en de N471) en de Schiebroekse polder geïnventariseerd. Dat is zogenaamde 'nieuwe natuur', aangelegd ter compensatie van de Maasvlakte 2.

De voormalige veeteeltgebieden zijn opnieuw ingezaaid met als doel bloemrijke graslanden te creëren. Het deel ten westen van de Oude Boven-dijk, de polder Schieveen, is ingericht om het aantrekkelijk te maken voor weidevogels. De Zuidpolder is tevens struingebied, met paden, hekjes en bruggetjes voor de recreant die eens wat anders wil dan een recht en goed begaanbaar pad. Honden mogen er, behalve op het fietspad, niet in.

Je kunt nog duidelijk zien wat er in de zaaimengsels zat. Veel margrietten, knoopkruid, glad walstro, grote rate-laar en koekoeksbloem. Uiteraard zijn er ook grassen ingezaaid. Het is zonder meer een mooi gezicht en de di-

versiteit is best groot (138 soorten geteld) wat zo veel betekent dat er nog heel wat in de grond zit dat spontaan naar boven komt, of verspreid wordt door wind en vogels.

Bijzonder interessant is om te kijken naar de Schiebroekse polder. Deze is voor een deel verpacht aan de coöperatieve boerderij Herenboeren (zie Aves Visum 157) en voor een deel ook beheerd door Natuurmonumenten zelf. Delen zijn afgeplagd om vochtige hooilanden te creëren. Het is allemaal nog erg pril. Zelfs akkeronkruiden, die je er liever niet zou hebben maar die er toch altijd zijn, vertonen zich nog nauwelijks.

123 soorten vinden we, de resultaten van de inzaai zijn zichtbaar. Soms zijn er onbedoeld bijzondere soorten

We zien zo graag snel resultaat van beheersinspanningen, maar we zijn vaak te ongeduldig.

aangevoerd: op verschillende plaatsen is moeraskartelblad gevonden. Dit is een halfparasiet die bij voorkeur op vochtige veengrond groeit en recent nog niet in het Rotta gebied was vastgesteld. Aangezien Natuurmonumenten ook het beheer voert in de Vlaardingse Vlietlanden is het wellicht meegekomen met materiaal daar vandaan, waar de soort talrijk voorkomt.

De Eendragtspolder bestaat al wat langer, hier is destijds eveneens ingezaaid. Nu wordt zichtbaar welke soorten zich daar goed handhaven en welke het loodje leggen. Je ziet dat de enorme velden koekoeksbloemen in het voorjaar elk jaar wat kleiner worden ten gunste van andere planten en grassen.

Opvallend veel scherpe en kruipende boterbloemen, hier en daar stukjes margrietten. Bij de inventarisatie door Rotta van een zogenaamd kilometer-hok (een vierkante kilometer dus) in het kader van de NDFF Verspreidingsatlas / vaatplanten hebben we ook dit jaar een deel van de polder geïnventariseerd. Omdat het gebied redelijk eenduidig is - bloemrijk grasland en plas-drasgebieden - tellen we niet meer dan 105 verschillende soorten. Het zouden er wellicht meer kunnen zijn, maar we zitten nog in het staartje van het broedseizoen, zodat sommige delen in het plas-drasgebied niet toegankelijk zijn. Dick Hoek heeft met Anton Roeloffzen 9 jaar geleden al een inventarisatie gedaan en we vragen hem naar zijn indruk van de ontwikkeling van het gebied.

Dick: "We hebben destijds steekproefsgewijs de hele Eendragtspolder onderzocht en nagegaan welke soorten er toen ingezaaid zijn. De eerste verschillen die opvallen zijn het vrijwel ontbreken van schaars begroeide grond, de toename van riet en de afname van klein hoefblad. De afname van klein hoefblad was te verwachten: het is een pionierssoort die zich vooral thuis voelt op kale of

schaars begroeide grond. Andere waardevolle soorten van open grond zijn nu niet meer aangetroffen, bijvoorbeeld slijkgroen en waterpostelein. Bij de toename van riet speelt het beheer een voorname rol.

Langs de noordoever van de Zevenhuizerplas werd aanvankelijk gestreefd naar vochtig, bloemrijk hooiland door twee maal per jaar te maaien en het maaisel af te voeren. Dit doel bleek na enige jaren niet haalbaar. Vaak was het gebied te nat om op tijd te maaien. Daardoor kreeg riet de kans dominant te worden. Met het oog op de bijzondere broedvogels die zich inmiddels in dit rietland hebben gevestigd, wordt nu jaarlijks in het najaar 1/3 van het rietland gemaaid. De laatste jaren wordt plaat-

selijk het riet daar weer wat teruggedrongen onder andere onder invloed van ganzenvraat. Het lijkt erop dat delen van het plas-drasgebied in de Eendragtspolder onbedoeld een zelfde ontwikkeling doormaken: van bloemrijk hooiland naar rietland".

Bijzondere soorten

De polder herbergt ook verrassingen. Zo hebben zich in de Eendragtspolder spontaan zeldzame soorten als blauw walstro, naakte lathyrus en bijenorchis gevestigd. Deze laatste soort wordt trouwens steeds meer gezien in het westen van het land. Er zijn enkele exemplaren goudknopje en klein vlooienkruid aangetroffen, zeldzame soorten die lijken toe te nemen. We zagen een enkele grote ratelaar en zwanenbloem, wellicht niet heel

Van links naar rechts: Threes Lekkerkerk, Dick Hoek, Cor van de Lustgraaf en Riekje Waninge van Rotta inventariseren de verscheidenheid aan planten in het plas-drasgebied in de Eendragtspolder. Josien Hofs staat er niet op, zij maakte deze foto.

zeldzaam maar wel kenmerkend voor vochtig hooiland. In de Zuidpolder treffen we twee soorten orchissen (brede orchis en rietorchis). Dat zijn uiteraard mooie vondsten, en we hopen op definitieve vestiging, echt kenmerkend voor het gebied zijn ze niet.

Totaalplaatje

Betaalt het beleid zich uit in de aanwezigheid van insecten? Allemaal prachtig die planten, maar wat is hun rol in het ecosysteem? De hoeveelheden stikstof en fosfaat, maar ook de verdroging van gebieden bepalen naast de wijze van beheer de groei en bloei van soorten. Van de huidige omstandigheden lijken vooral grassen te profiteren, waardoor andere waardevolle planten niet of onvoldoende tot wasdom kunnen komen. Er is wat dat betreft nog veel meer onderzoek nodig om vast te stellen of het beleid van de beheersorganisaties succesvol is als het om de biodiversiteit als geheel gaat.

Het maaibeleid richt zich daar zeker op door pas vanaf juni te gaan maaien. En dan bij voorkeur het sinusmaaien toe te passen: stroken maaien en bij een volgende maaibeurt weer andere stroken. Insecten zijn

Bijenorchis © Josien Hof's

dan niet plotseling voor lange tijd van hun voedsel beroofd.

Door het maaisel af te voeren wordt de grond zoetjesaan wat schraler, wat weer gunstig is voor de diversiteit. De bermen langs de fietspaden worden meestal al veel eerder en vaker gemaaid, als het goed is maximaal een meter breed. Dat is een algemeen veiligheidsvoorschrift, er wordt dan niet gekeken of het echt nodig is. De rest van de berm wordt minder vaak

gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgevoerd als het goed gaat.

Is de tijd al rijp om conclusies te trekken? We zien zo graag snel resultaat van beheersinspanningen, maar we zijn vaak te ongeduldig. Uiteraard delen we onze inventarisatiegegevens (die trouwens altijd openbaar zijn) met de beherende organisaties Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Deze organisaties laten eveneens ecologisch onderzoek doen, we zijn benieuwd naar de resultaten daarvan. Meer kennis van de insectenstand is daarbij eveneens van belang. In eerste instantie zijn we uit op uitwisseling van gegevens, zodat we met elkaar tot vruchtbare ideeën voor de gebieden kunnen komen. <<

Ook in de Tweemanspolder, inclusief het Koornmolengat, is een kilometerhok geïnventariseerd dit jaar. Alle inventarisatiegegevens kun je vinden op www.NDFFVerspreidingsatlas.nl. Wil je meer gedetailleerde informatie over de uitgevoerde inventarisaties, stuur dan een verzoekje naar de redactie van Aves Visum: avesvisum@rotta-natuur.nl.

Het kleurrijke plas-drasgebied in de Eendragtspolder

Even een lans breken voor een wanhopig insect

Jan Smith

Op het terras van het restaurant viel het me vorige week weer op; mensen die midden in een geanimeerd gesprek plotsklaps als een bezetene beginnen te zwaaien, met loensende blikken vol angst kijkend naar een heen en weer zwevend insect: een wesp. Het geelzwarte beestje brengt menigeen op de rand van een moeilijk beheersbare angstaanval.

Paniek!

Stoelen worden wild naar achteren geworpen en vallen om, halfvolle - glazen spatten uiteen op de grond, volwassenen en kinderen rennen om de tafels heen. Paniek alom. Na een droog en warm voorjaar, met af en toe ook de nodige nattigheid, steekt dit eigenaardige menselijk gedrag vanaf eind juli in alle lagen van de bevolking de kop op.

De wesp ontmoet al eeuwenlang erg weinig sympathie en veel haatgevoelens. Wespen worden massaal verdelgd, doodgeslagen of op andere gruwelijke manier van het leven beroofd. In tuincentra hangen wespenvallen in alle maten en soorten naast de bijenhôtels in even grote diversiteit. Eigenaardig: waarom een bij wel en een wesp niet? Ze doen hetzelfde werk en verweren zich op gelijke wijze: sting!

Gaan we slaan?

Van de meer dan honderdduizend bekende wespesoorten op aarde, met nog veel onbekende soorten erbij, steekt slechts een heel klein aantal exemplaren de mens, en dan nog alleen wanneer die als een bezetene om zich heen slaat en de wesp daarbij raken. Vindt wesp niet leuk en je ziet het beestje denken: "wat, gaan we slaan?"

Suikerverslaafde

De angst voor dit hardwerkende en nuttige insect is van alle tijden, maar in alle opzichten volstrekt onnodig. Vanaf de vroege lente jaagt ze voortdurend op allerlei, vaak schadelijke insecten die ze voert aan de vleesetende larven in het nest. In ruil voor dat voedsel scheiden die een zoete stof uit die de wesp op haar beurt tot voedsel dient. Dat gaat zo door totdat ze op een dag merkt dat het nest leeg is en de larven zelf als jonge wesp zijn uitgevlogen; de wesp raakt pardoes verstoken van de lekkernij die haar tot dan toe in leven heeft gehouden. In de tijd dat ze massaal op onze frisdrankjes en zoete etenswaren afkomt is deze hardwerkende jager, voedvrouw en voedster in een klap verworden tot een wanhopige suikerverslaafde.

Ham

En dus vliegt ze uit, wanhopig en fanatiek op zoek naar zoetheid: fruit

afval, bier en limonade, maar ook ham. Ze is dol op ham, want ook dat bevat glucose. Een plakje ham op een schoteltje biedt een geweldige mogelijkheid om een wesp in al haar schoonheid en vernuft van dichtbij te bekijken. Driftig en geconcentreerd knaagt ze een rondje uit de plak ham, klemt dat tussen haar pootjes en vliegt er gelijk een moderne drone mee weg. Na een tijdje keert ze weer terug op hetzelfde plakje ham om er het volgende volmaakt ronde schijfje uit te figuurzagen. Zo komt ze aan haar dagelijkse dosis.

Ze komt voor de zoetheid

Door al die paniekerige reacties ben ik altijd geneigd direct een lans te breken voor de wesp. Er is zoveel te vertellen over de wesp en in sommige opzichten kan de mens er nog het een en ander van leren ook.

Geen paniek dus, gewoon blijven zitten, kijken en genieten en hooguit met een langzame handbeweging weg dirigeren: ze komt niet voor jou, maar voor de suiker. Wel je mondhoeken goed afvegen, hoor! <<

beter tien vogels in de lucht...

Dik van der Meulen

In 'De gevleugelde geschiedenis van Nederland' bliken historici terug op de relatie tussen mens en vogel. Vrijwel geen aspect blijft onbelicht en daarbij wisselen bewondering, weemoed en pessimisme elkaar voortdurend af.

Mensen hebben altijd van vogels gehouden, maar de manier waarop is niet altijd hetzelfde geweest. Neem Jan Gerard Keulemans (1842-1912), misschien wel de beste vogeltekenaar van Nederland, die dan ook in Groot-Brittannië zou gaan werken. Keulemans hield intens van vogels, het straalt van elke bladzijde van zijn driedelige *Onze vogels in huis en tuin*, een prachtig boek waarvoor hij ook de liefdevolle teksten schreef. 'Ik had een Blauwborstje,' bekende hij bijvoorbeeld, 'dat ongemerkt vriendschapsbetrekkingen met mijne echtgenoot had aangeknoopt.' Als mevrouw Keulemans opstond en naar de blauwborst liep, begroette hij haar met 'streelende toonen'. De vogel was zo verwend dat Keulemans en zijn vrouw hem de meelwormpjes in zijn bek moesten duwen, alsof hij net uit het ei was gekomen. Maar het einde kwam al te snel: 'Het lieve diertje stierf in den rui; liever had ik al mijne vogels verloren, als ik dan slechts mijn Blauwborstje had mogen behouden.'

Anderhalve eeuw later is het nog steeds een ontroerende kleine geschiedenis, maar er zit ook iets in wat we nu nauwelijks meer herkennen. Geen vogelaar die tegenwoordig niet enthousiast wordt bij de aanblik van een blauwborst, in het riet of in de top van een duindoornstruik – maar wie wil hem tegenwoordig nog thuis in een kooi? En dat was precies de manier waarop Keulemans van vogels hield, en hij niet alleen. Zijn doelgroep waren vogelbezitters; hij gaf tips om de dieren te vangen – vaak met een lokuil en lijmstokjes – en aanbevelingen om ze te voeren. Toch was er geen twijfel over dat het levensgeluk van de gekooide vogel bij hem voorop stond.

Tureluurs

Om vogels te herkennen kon men naar andere boeken grijpen, zoals *De vogels van Nederland* van Hermann Schlegel. Onder verzamelaars staat dit werk bekend als 'Schlegel-met-de-koppen', omdat de illustraties alleen de koppen en de poten van de vogels tonen. De reden? De liefhebber trok er in 1870 niet met een verrekijker op uit, maar met een buks, om de aangetroffen exemplaren thuis met behulp van Schlegel op de werktafel te determineren. Rond 1910 leidde dit nog tot felle controverses tussen de klassiek jagende vogelaars en de modernen, die de ver-

rekijker verkozen boven het geweer. Van hen was Jac. P. Thijssen, een der aartsvaders van de Nederlandse natuurbeweging, de bekendste. Toch hielden ook zijn schietende tegenstanders van vogels – juist uit hun gelederen kwam de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels voort.

Over de veranderende omgang van mensen met vogels gaat *Gevleugelde geschiedenis van Nederland*, waarin bijna geen facet onbelicht blijft. 'Wat is het toch jammer dat we maar zo kort leven,' schrijft de populaire vogelman Nico de Haan in zijn woord vooraf, om vervolgens uit te leggen hoe hij, in de 75 jaar dat hij heeft geleefd, de

vogels langzaam uit zijn wereld heeft zien verdwijnen. In de tuin van zijn ouderlijk huis aan de IJssel broedden spotvogels en kneutjes, 's avonds hoorde hij de kwartelkoning en de roerdomp in de uiterwaarden, en op een paar minuten fietsen zaten de weilanden vol grutto's, tureluurs en kemphanen.

Oerkip

Een *vanishing world*, wat de jonge Nico niet kon voorzien. Maar de oude Nico weet het maar al te goed. 'Je hoeft de rode lijsten van bedreigde vogels maar op te slaan om te zien welke kaalslag in de laatste driekwarteeuw heeft plaatsgevonden.' En toch betreurt hij het dat een mens maar zo kort meegaat. Behalve een kennelijke grote levenslust komt het door zijn onblusbare verlangens om de vogels te blijven volgen, ook in deze barre tijden, maar ook om nóg meer over ze te leren, over hun ontstaan, hun leefwijze, en ongetwijfeld ook over hoe het verder zal gaan.

De Haan zet de toon voor de *Gevleugelde geschiedenis van Nederland*, waarin bewondering, verbazing, weemoedigheid en pessimisme elkaar afwisselen. 'Over een miljoen jaar zullen er nog steeds vogels vliegen over de aarde, 'voorspelt de samensteller, Jan Luiten van Zanden, maar of er nog mensen zullen zijn om van hun zang en hun kleuren te genieten?

Het boek gaat echter – de titel wijst er al op – niet over die toekomst, maar over de geschiedenis van de Nederlandse vogels en dan vooral over het verre verleden: het opent met een bijdrage van paleontoloog Jelle Reumer over een oerkip die ter hoogte van Maastricht langs een oerzee scharrelde, gadeslagen (of genegeerd) door veel grotere dinosauriërs; vogels waren er immers al lang voordat er mensen waren om zich over hen te verbazen.

'Langsnavelige viezeriken'

De 29 andere beschouwingen gaan wél over de periode dat de mens zijn intrede had gedaan en zich met vogels was gaan bemoeien, uit verbazing, bewondering maar ook afkeer: de vogels die Jeroen Bosch op zijn *Tuin der lusten* zo levensecht wist te treffen, waren allerminst bedoeld als mooi of lieflijk. Integendeel: volgens historicus Thijs Caspers zagen de middeleeuwen ze als 'langsnavelige viezeriken' die ze vereenzelvigden met 'hoerenlopers, driftkickers, zuipschuiten en onbetrouwbare sujetten'. De volgens velen mooiste van alle vaderlandse vogels, de ijsvogel, heette ook wel Sente Mertensvogel en werd vaak met de heilige Maarten in verband gebracht; in het Frans heet hij nog altijd *martin-pêcheur*. Maar wat als 'Merten' van iets heel anders was afgeleid, namelijk *merde* of *mert*, met andere woorden: stront? De nestgangen zijn immers met de uitwerpselen van de jonge ijsvogels bedekt, iets wat men toen al wist, en het zou verklaren waarom juist zo'n mooie vogel op de *Tuin der lusten* vuiligheid symboliseert.

Zo bevat dit boek talrijke wetenswaardigheden en inzichten, even bont en uiteenlopend als de thema's die erin aan de orde komen. Waarom heeft de dodo het niet gered? Waarom eten mensen kalkoen met de kerst? Hoe nuttig waren postduiven voor het leger? Waarom was van alle veren de ganzenveer eeuwenlang het favoriete schrijfinstrument – zozeer dat het woord 'pen' er nog altijd naar verwijst? Voor het antwoord op zulke vragen leze men het boek, maar één ontluisterend feit over de ganzenveer zij hier alvast prijsgegeven: de zogeheten vlag werd voor de ingebruikname verwijderd, zodat de vele afbeeldingen van schrijvende mensen met welgevormde pennenveren op fantasie berusten.

Zwanenzang

Fantasie en werkelijkheid spelen ook een rol in de reconstructie die Jean-Marc van Tol maakt van een bijzondere aanschaf die de raadspensionaris Johan de Witt deed, of zou hebben gedaan: een papegaai. Het slot van zijn bijdrage bevat een verrassende wending. Heeft De Witt eigenlijk wel een papegaai gekocht? Van Tol maant historici elkaar niet 'na te papegaaien'.

Vogelaars kun je de liefhebbers uit die voorbije tijden moeilijk noemen, ook Jacob van Maerlant niet. Hoe uitvoerig hij in zijn *Der naturen bloeme* ook over vogels geschreven heeft, hij baseerde zich bijna altijd op schrijvers uit de oudheid, in het bijzonder Aristoteles en Plinius de Jonge. Eigen waarneming was in de middeleeuwen uit den boze, met als gevolg dat Maerlant de wonderlijkste dingen noteerde over dieren die hijzelf heel goed had kunnen observeren. Zo zou een zwaan voordat hij stierf een 'soeten sanghe' laten horen die wij nog altijd als de zwanenzang kennen, maar die geen mens ooit heeft gehoord – ook Maerlant niet, terwijl hij toch in een zwanerijke omgeving moet hebben gewoond.

De ware vogelaars, die het veld introkken en determineerden, al dan niet met een jachtgeweer, kwamen pas in de negentiende eeuw op. Mede dankzij Thijsse nam het aantal (ongewapende) vogelliefhebbers in de twintigste eeuw snel toe. Maar nooit zijn het er zo veel geweest als tegenwoordig: sinds de coronalockdowns lijkt het halve land wel aan het vogelen te zijn geslagen. Op zichzelf mooi, maar de tragiek is natuurlijk dat het juist in de tijd van de 'kaalslag' gebeurt die Nico de Haan zo treffend heeft geschetst. Maar toch, wie weet is dit de duw die de overheid nodig heeft om de natuur nu eindelijk eens goed te gaan beschermen. <<

De gevleugelde geschiedenis van Nederland

Ambo | Anthos - ISBN 9789026357749

Dit artikel verscheen eerder in VPRO Gids 25 - 2022

Kijk op het verleden: De Rotte met de molens en droogmakerijen

Iemand meent zelfs te weten dat Rotte, oftewel Rotta, eigenlijk stinksloot betekent.

Josien Hof

Voor wie meer wil weten over de geschiedenis van het Rottemeren gebied is een bezoekje aan de Oudheidkamer Zevenhuizen-Moerkapelle beslist de moeite waard. De Koornmolengat-gidsen van Rotta kregen er samen met boswachters van SBB een rondleiding; ons wachtte een hartelijke ontvangst.

Op een oude kaart van het **HOOGHE HEEMRAEDT SCHAP VAN SCHIELANDT** zijn de eerste droogmakerijen en die later nog drooggemaakt dienen te worden, goed te zien.

Op de benedenverdieping tal van voorwerpen uit grootmoeders tijd, bijzonder leuk ingericht, voor velen zal het de kindertijd in herinnering brengen.

Nog interessanter wordt het op de bovenverdieping waar de Vereniging Molenvrienden Rottmerengebied een uitgebreide expositie heeft over de geschiedenis van de molens in het gebied Schieland, en dan vooral over hun functie. De droogmaking van de uitgeveende polders van Waddinxveen tot de Alexanderpolder, wanneer dat gebeurde en hoe, wordt uitvoerig toegelicht met foto's, tekeningen en kaarten.

We raken dan ook niet uitgekeken, de vrijwilligers van de Oudheidkamer en de Molenvrienden nemen alle tijd om ons te informeren over de rijke geschiedenis. We kunnen ons nu niet meer voorstellen dat er een kleine 200 molens stonden, niet alleen voor de droogmaking maar ook voor o.a. de papierindustrie. Er zijn er nog maar enkele over, meestal werd een molen die niet meer in gebruik was afgebroken of afgetopt en verder als woning gebruikt.

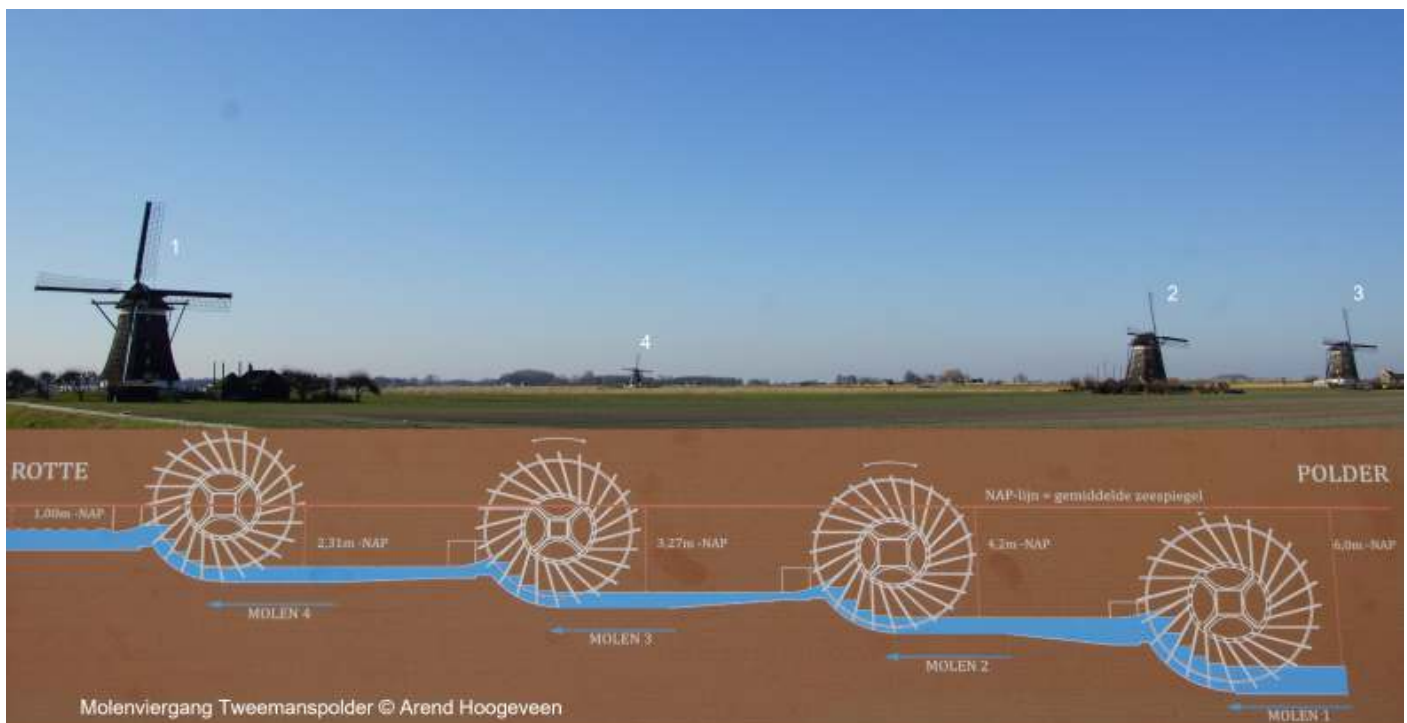
In het molenmuseum © Josien Hof's

Tijdens het bezoek wordt er druk gedebatteerd over de Rotte, een rivier of een sloot? Het is een stroom(pje) ontstaan uit de afwatering van het veengebied, dat hier en daar wat is uitgegraven, maar grotendeels zelf een weg heeft gevonden naar het lager gelegen Rotterdam. Iemand meent zelfs te weten dat Rotte, oftewel Rotta, eigenlijk stinksloot betekent. En er wordt ook nog eens in herinnering gebracht dat de Gemeente Rotterdam ons gekoesterde Koornmolengat ooit als vuilstort wilde gaan gebruiken....!

Bij het bezoek wordt het plan geopperd om naast de interessante foto/diavoorstellingen die er al zijn er ook eentje te maken over het Koornmolengat, met foto's van flora en fauna. Daarvoor is de hulp van Rotta nodig, en dat hebben we in onze oren geknoopt. <<

De Oudheidkamer en het museum van de Molenvrienden worden geheel gerund door vrijwilligers. Het is te vinden aan de Tweemanspolder 15 in Zevenhuizen en elke laatste zaterdagmiddag van de maand geopend voor publiek. Zie ook de websites www.oudzevenhuizenmoerkapelle.nl en www.verenigingmolenvrienden.nl

Tot 1953 heeft de molenviergang dienst gedaan om de Tweemanspolder droog te houden.

DE FAKKEL

Ruud Kolpa aan het woord . . .

Mijn naam is Ruud Kolpa. Sinds begin 2022 ben ik lid van Rotta nadat ik op een donderdagochtend maar eens ben gaan kijken bij de natuurwerkers, een club van vooral vitale oude mannen die iedere week werken in natuurgebiedjes. De sfeer was daar zo goed dat ik me er al gauw thuis voelde en er ben blijven hangen. Wat is leuker dan gewoon bij weer of geen weer je handen uit de mouwen te steken en de natuur een handje te helpen?

Iets over mijn achtergronden: Ik ben geboren en getogen in Kampen, liggend aan de monding van de IJssel. Als puber struinde ik daar met vrienden door de uiterwaarden op zoek naar allerlei gekke dingen en leerde zwemmen in het donkere water.

Op zaterdagmiddag ging ik op de fiets met een groep van de CJN (Christelijke Jeugdbond voor Natuurvrienden) naar een natuurgebied in de buurt om daar vogels te spotten. Zo zagen we op een keer op het Kampereiland een groep van zo'n 12.000 kolganzen. Hoe tel je die?

Een bijzondere trip was toen we over de Knardijk fietsten (gelegen tussen Oost- en Zuid-Flevoland) en daar zo'n 140 soorten vogels waarnamen. Onderweg sliepen we op een harde vloer in de vogelkijkhut bij Lelystadhaven en waren blij met een warme maaltijd die we van een bewoner daar kregen.

Op de middelbare school (HBS-B) zat ik in een jongensklas en we hadden daar de grootste lol om bijvoorbeeld leraren die we in de maling namen. De schoolvereniging heette 'Utile Dulci', Latijn voor 'Verenig het nuttige met een aangename', en kwam samen in een gebouwtje van de ijsvereniging. Na de HBS ben ik in Zwolle Weg- en Waterbouwkunde gaan studeren. Mijn vader vond dat voor mij een goede opleiding; zelf was hij bouwkundige en werkte op de betonfabriek (ontwerp van prefab woningen).

Tijdens mijn stage in Kaapstad (Zuid-Afrika) heb ik daar stuwdammen ontworpen voor de wijnboeren. Ik was toen 19 jaar en had nog weinig van de wereld gezien. Sindsdien heeft het virus 'water' mij niet los gelaten.

Een Rotta-lid verhaalt over een persoonlijke ervaring in de natuur en wat dat bij hem of haar heeft losgemaakt. De fakkel wordt steeds aan een ander lid overgedragen die ons in de volgende Aves Visum zijn of haar (natuur) roerselen mee laat beleven.

Rotta is een club die mij inspireert. Het is een divers gezelschap met interessante mensen.

Ik ben afgestudeerd op het onderwerp 'golfenergie' (moeilijke differentiaalvergelijkingen oplossen).

Na (de toen nog verplichte) militaire dienst als raketspecialist, heb ik watermanagement aan de Technische Universiteit in Delft gestudeerd en ben vervolgens bij enkele drinkwaterbedrijven in Zuid-Holland gaan werken voor onderzoek naar de waterkwaliteit en de zuiveringsprocessen.

Daarbij werkte ik samen met instanties (zoals KWR) en mocht ondertussen cursussen geven aan volwassenen die het vak wilden leren. 'Water' is dus de rode draad in mijn leven en zo kwam ik begin 2022 - direct na mijn pensionering - in contact met Rotta en de Projectgroep Oppervlaktewaterkwaliteit Oostland (POKO).

Rigoreus een reuzenbereklauw te lijf! © Henk Starink

Dat laatste was wel even wennen, want ik was gewend dat er in drinkwater geen beestjes mochten zitten. Laten die POKO-mensen nu hartstikke blij met ze zijn.

Privé hebben we niet te klagen. Na ons trouwen gingen we in Bergschenhoek wonen en kregen drie kinderen, die inmiddels netjes op hun pootjes

terecht zijn gekomen. Mijn partner Emmelies werkt met veel plezier in de ouderenzorg. (Vrijwilligers-)organisaties weten de weg naar ons huis goed te vinden. Geen dag is hetzelfde. Op vrije momenten gaan we de natuur in, wandelen, fietsen en kamperen met onze kleine caravan, een Eriba Puck.

Een specifieke voorliefde voor plantjes, vogels of waterdiertjes heb ik niet. Wat mij meer bezig houdt, is wat je moet doen om het milieu zodanig te verbeteren dat zij daarin beter gedijen. Wat dat betreft is er ook in onze regio nog heel veel te verbeteren. Rapporten staan er vol van, de praktijk is weerbarstiger.

Rotta is een club die mij inspireert. Het is een divers gezelschap met interessante mensen. Gewoon problemen aanpakken, de weg weten in het bestuurlijke landschap, met oog voor de natuur en onze leefomgeving. Maar ook sociaal en betrokken.

Binnen POKO zijn we nu bezig met een projectplan, bestaande uit vier werkpakketten, t.w. 1) Voorlichting, 2) Onderzoek, 3) Verbeteren waterkwaliteit en 4) Beleidsbeïnvloeding. Voor de uitvoering kunnen we hulp gebruiken, bijvoorbeeld van leden die het leuk vinden om aan kinderen (en volwassenen) te laten zien wat er in het water leeft of wat je in je eigen tuin kunt doen voor de waterbeestjes. Je kunt je aanmelden bij poko@rotta-natuur.nl of kom gewoon op donderdag eens langs in het Trefpunt aan de Hoeksekade. <<

**Ik geef de Fakkeldoor aan
Piet Neeleman**

Met Emmelies en Puck de wijde wereld in! © Ruud Kolpa

Rotta natuurwerk

Rien van der Vorm

De zomer loopt ten einde, de Rotta Natuurwerkers zijn als gebruikelijk iedere donderdag in de weer geweest, sommigen hebben aan één dag niet genoeg en zijn ook op de maandagen actief.

De normale werkzaamheden bestaan uit het sinus maaien van de gras-/rietlandjes in het Koornmolengat en de Wiebertjes. Het doel is de bodem te versralen door het afvoeren van voedingstoffen om meer bloemen te krijgen. In het Koornmolengat passen doen we dit al 40 jaar toe, het lijkt erop dat het dit jaar wat bloemrijker is, in de Wiebertjes is het riet meer dan menshoog, er is haast niet tegenop te maaien. Riet, brandnetels en bramen zijn gebaat bij veel voeding in de bodem, ze zijn dan ook stikstofminnend. Door hun onstuimige groei verdringen ze de meeste andere planten.

Ongemerkt hebben ook wij belang in het stikstofdossier. Als goedmoedige natuurliefhebbers gaan wij niet met ons gereedschap de weg blokkeren, maar werken ons in het zweet om nog wat te redden.

De mensen die wel met grote woorden en voertuigen de burgers lastig vallen, hebben wel wat boter op hun hoofd. Toen ik in 1969 lid werd van Natuurmonumenten las ik in hun verenigingsblad al van het overschot aan stikstofdepositie, wat het zogenoemde pijpenstrootjes effect op de heide en bossen op de zandgronden veroorzaakte. Maar dat was aan dovemans oren gewijd: de vooruitgang kon niet wachten, iedere keer een nieuwe list verzinnen om maar groter te groeien.

Op verzoek van Staatsbosbeheer heeft Henk Starink een plan gemaakt om de onstuimige groei (ook in de natuur is soms sprake van ongeremde groei) van de reuzenberenklauw in

het Hoge en Lage Bergse Bos te beperken. Staatsbosbeheer wilde ten einde raad de planten met gif bestrijden, wij zijn daar geen voorstander van en jawel dan komt de vraag, wat dan?

Staatsbosbeheer had de groeiplaatsten al in kaart gebracht, in ruim een maand tijd zijn ongeveer 10.000 planten uitgestoken of afgeknipt. Reuzenberenklauwen zijn z.g. invasieve exoten en veroorzaken problemen bij aanraking, brandblaren, en ze verdringen alle andere vegetatie. Jammer want de plant is mooi om te zien en erg in trek bij allerlei soorten

insecten, gelukkig doet de inheemse berenklauw het ook goed en die veroorzaakt geen probleem.

Onlangs hebben wij een stap gezet naar schoner vervoer door de aanschaf van een elektrisch ondersteunde bakfiets: - een e-bakbike - om gereedschap en dergelijke te vervoeren. Onze technuten hebben er een trekhaak op gemaakt zodat ook de door hen gemaakte lange fietskar meegenomen kan worden. Een goede investering waarbij gebruik is gemaakt van het beschikbare budget van Staatsbosbeheer voor ons natuurwerk. <<

Onze nieuwe e-bakbike in het Nessebos © Piet Bak

Geef de huismus ook een thuis

Henk Starink / Arend Hoogeveen

Als je plannen hebt om (een gedeelte van) je huis te slopen of te verbouwen, of de buitenboel ingrijpend te renoveren, denk er dan aan om hierbij de functionele leefomgeving voor huismussen - een beschermde soort - te behouden of zelfs te optimaliseren. Vanwege de sterke teruggang van het aantal huismussen, ben je hierbij gebonden aan een aantal wettelijke regels.

Hoe leven huismussen

We kennen huismussen als een groep gezellig kwetterende vogels. Ze voelen zich thuis in omgevingen waar ook veel mensen wonen. Voor voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem al dan niet bewust biedt, een voedselbron moet continu aanwezig zijn. Huismussen eten zaden, groene plantendelen, knoppen, maar ook huishoudelijk afval hebben ze op het menu. In het voorjaar en zomer eten ze ook insecten. Bijvoeren kan het hele jaar en al het voer, zoals zadenmengsels, fruit, pinda's, pinda-kaas, vetbollen, rozijnen, enz. kun je aan ze kwijt.

Huismussen zijn uitgesproken standvogels en sociale dieren: broeden, foerageren, baltsen, stofbaden nemen, slapen en uitzwermen na de broedperiode zijn allemaal activiteiten die in groepsverband plaatsvinden. Dit betekent dat ze zich het hele jaar door niet meer dan enkele honderden meters van de broedplaats verwijderen. Als ze broeden blijven ze nog dicht bij het nest.

Nesten van huismussen zijn in de regel te vinden in of tegen allerlei soorten gebouwen, vooral daar waar mensen wonen: onder dakpannen, in neststenen en in kieren en gaten in muren. In schuren, boerderijen en loodsen nestelen huismussen vaak op

Voorafgaand aan het broeden slapen vrouwtjes al op het nest, een soort 'housewarming'.

balkconstructies. Ook kun je soms nesten vinden achter regenpijpen bij al dan niet met klimop begroeide muren. In nestkasten voelen ze zich helemaal thuis als er meerdere nestruimtes in zijn. Huismussen zijn, als dat noodzakelijk is, in staat om nieuwe nestplekken te accepteren. De huismus maakt een rommelig, overdekt nest en is niet kieskeurig voor wat betreft het materiaal:grassen, mos, halmen, stengels, papier, lompen en alles wat enigszins bruikbaar kan zijn.

Ook buiten de broedperiode worden nesten gebouwd die, ook in de winter, als slaapplek worden gebruikt. Mannetjes bezetten als eerste een nieuwe nestplek en trekken een partner aan door te adverteren - tsjilpen - in de nestopening.

In het najaar begint de huismus alweer met het verzamelen van nestmateriaal, waarschijnlijk ook voor bekleding van het door de jongen vervuilde nest. Voorafgaand aan het broeden slapen vrouwtjes al op het nest, een soort 'housewarming'. De broedtijd is van begin april tot eind augustus, maar in maart kan er – afhankelijk van het weer – ook al gebroed worden. Meestal brengt een paartje per jaar twee tot drie legsels (4-6 eieren per legsel) groot, één succesvol broedsel per seizoen is niet voldoende om de populatie in stand te houden.

Achteruitgang van de soort

Ooit was de huismus de meest algemene broedvogel van Nederland, echter het aantal huismussen is de laatste decennia hard achteruitgegaan. Begin jaren tachtig van de vorige eeuw begon de afname, die in de jaren negentig versnelde. Dit heeft geresulteerd in een landelijke afname van meer dan 50% van het aantal broedparen!

Vermoedelijk is één van de oorzaken de afname van broedgelegenheid, onder andere door sloop, renovatie en isolatie van oude woningen. Ook de afname van groen in tuinen en de vaak strakke inrichting daarvan en van openbare ruimten hebben ver-

moedelijk hieraan bijgedragen. Ook is tegenwoordig bij veel daken de ruimte onder de onderste rij dakpannen ontoegankelijk gemaakt voor huismussen, waardoor ze daar niet meer kunnen broeden. Dit alles in combinatie met een afname in voedselaanbod, dekkingmogelijkheden en andere noodzakelijke eisen voor een optimale leefomgeving.

Regels ter bescherming

De huismus is aangewezen als een beschermde inheemse diersoort en is als 'gevoelig' aangemerkt op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Als een nest of rustplaats jaarrond gebruikt wordt, dan moet die locatie ook buiten het broedseizoen als 'beschermde' worden gezien. Sovon stelt dat de *Staat tot Instandhouding* van de huismus als broedvogel in Nederland matig ongunstig is.

Dat betekent dat er bij sloop-, renovatie- of bouwplannen zorgvuldig gekeken moet worden of nesten en leefomgevingen niet beschadigd of verstoord worden. Daartoe is het nodig om de functionele leefomgeving en broedlocaties te beschermen. Er zijn dan ook wettelijke maatregelen voorgeschreven om die leefomgeving, nest- en rustplaatsen zoveel mogelijk te behouden.

Om te weten of hiervan al dan niet sprake is, is het nodig om – tijdig voorafgaand aan de bouwactiviteiten – onderzoek te (laten) doen. Hoeveel en welk onderzoek nodig is, is afhankelijk van de grootte van de locatie, de uit te voeren activiteiten en de verwachte effecten.

Wanneer blijkt dat er hoogstwaarschijnlijk sprake is van een negatief effect op huismussen, hun eieren, nesten of rustplaatsen en er toch gesloopt of gebouwd gaat worden, dan zal dit leiden tot een overtreding (strafbaar feit) van de Wet natuurbescherming. Alleen met een ontheffing met bijbehorende voorwaarden zouden de betreffende activiteiten toch eventueel doorgang kunnen vinden.

Wat je kunt/moet doen voor behoud of versterking van de leefomgeving voor huismussen

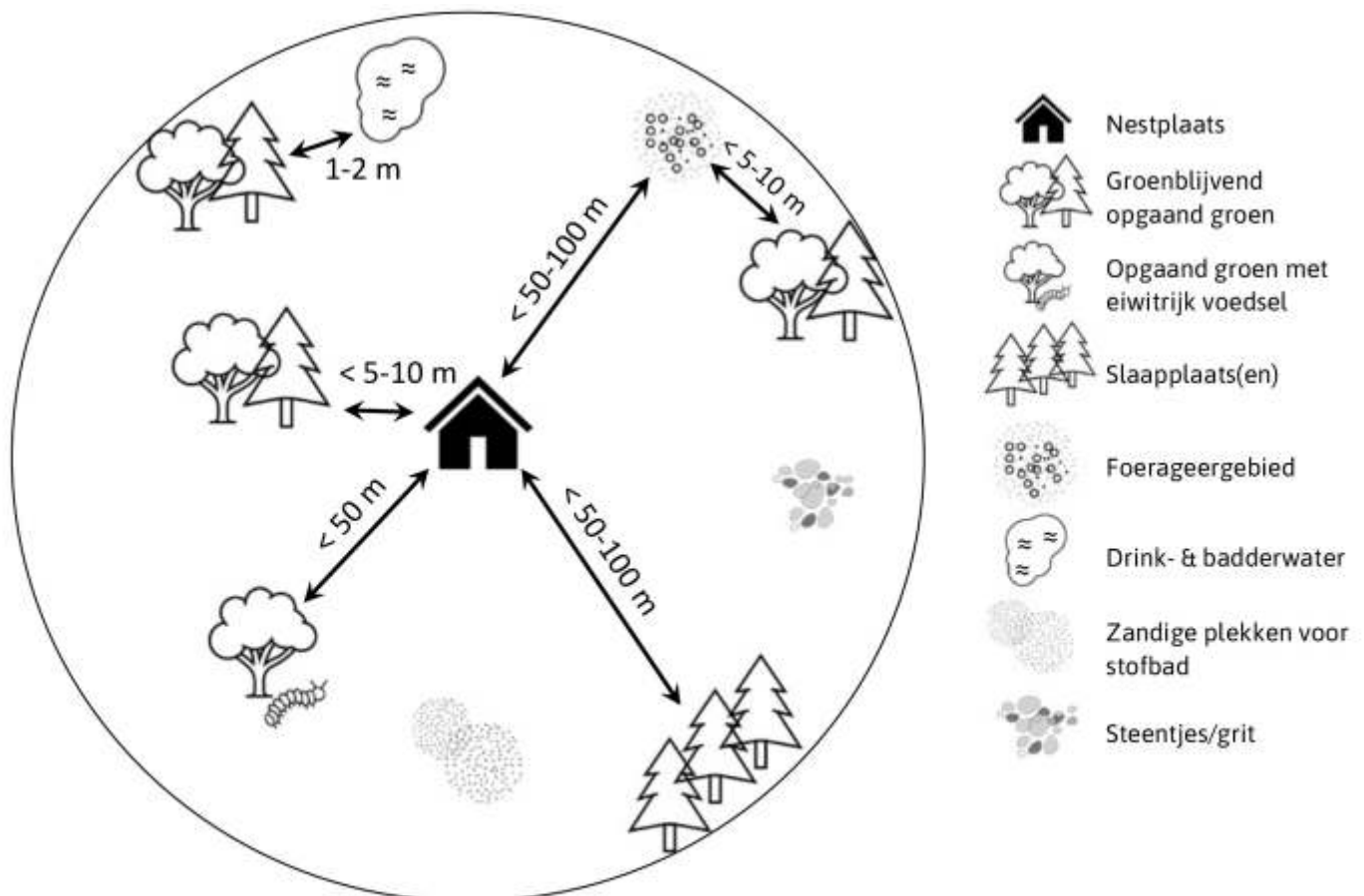
De maatregelen die je moet nemen om de leefomgeving van huismussen te behouden bij het slopen of een verbouwing, kunnen zeer divers zijn: algemeen, gericht op het zorgvuldig handelen, voorkomend of compenserend. De maatregelen dienen uitgevoerd te worden dat in ieder specifiek geval de instandhouding geborgd wordt.

Het wegvangen en vervolgens direct verplaatsen van huismussen naar een geschikte (verblijf)plaats in de directe omgeving van het plangebied is een ongewenste maatregel. Huismussen zullen de nieuwe verblijfplaats direct verlaten.

Er is geen echt gunstige periode aan te geven om bouwactiviteiten die mogelijk de leefomgeving van huismussen verstoren, uit te voeren. Wellicht is het een open deur dat in ieder geval de broedperiode (maart t/m september) zoveel mogelijk vermeden dient te worden, maar ook in de winter dienen de slaapplekken met rust te worden gelaten.

Als de nestplek verloren gaat door de ingreep, zoals bijvoorbeeld bij het plaatsen van vogelschroot (afsluiten opening onderste dakrand), gaat de

De optimale leefomgeving voor huismussen: voldoende mogelijkheden om te schuilen, slapen, rusten, foerageren, drinken, voort te planten, broeden en te badderen (zowel in het water als in het zand) binnen een straal van ongeveer 200 meter.

functionaliteit van die plek volledig verloren. Voor elke nestplaats die aangetast of verwijderd wordt, moeten minimaal twee nieuwe nestplaatsen aangeboden worden, bijvoorbeeld het plaatsen van nestkasten, neststenen, mussenpotten of vergelijkbare voorzieningen of door het maken van toegangen in gebouwen tussen dakbedekking en isolatielaag.

Voordat essentiële onderdelen van het leefgebied niet (meer) aanwezig zijn, moeten maatregelen getroffen zijn, moeten maatregelen getroffen zijn om het aanbod en het functioneren van vervangend foerageergebied, slaapplekken en dergelijke te garanderen. Zo kun je voor voldoende dekking- en slaapmogelijkheden doornige struiken en groenblijvende gevelbegroeiing (verticaal groen)

kleine zachte insecten. Straatgras, herderstasje en weegbree zijn favoriete onkruiden. Daarnaast is natuurlijk voldoende drinkwater (vijver of drinkschalen) onontbeerlijk, en ook voldoende mogelijkheden van een stofbad op zandige plekken is essentieel in een functionele leefomgeving voor huismussen.

Vogelschroot bij de onderste rij dakpannen. Nestmogelijkheden worden op die manier afgesloten voor huismussen.

Het aanbrengen van vogelvides in de onderste dakrand wordt afgeraden, uit onderzoek is gebleken dat huismussen hier nagenoeg geen gebruik van maken.

aanplanten. Ook takkenhopen vormen een dergelijke mogelijkheid. Het in stand houden of aanleggen van overhoekjes of stroken ruigte met onkruid zijn een bron voor zaden en

Maar de echte natuurliefhebber kan natuurlijk ook zonder dat je wat gaat slopen of verbouwen een nieuwe huismussenhabitat in zijn tuin aanleggen of een reeds bestaande versterken. De mussen zullen je zo vele 'kwetteruurtjes' gezelschap houden.

Voor meer informatie de website www.bij12.nl/Kennisdocument-Huismus. Maar je kunt natuurlijk voor vragen, informatie en advies ook contact opnemen met Rotta Erfvogels en Tuinadvies advies@rotta-natuur.nl. <<

Bron: Kennisdocument huismus, uitgave Bij12, versie 2.0, juni 2022

Iedereen kent het wel: de lekkere geur die je buiten ruikt na een (zomers) regenbuitje. Hoe ontstaat deze geur, waarom ruik je het juist na de regen en waarom vinden veel mensen het lekker?

Die lekkere geur heeft een naam: Petrichor. Dit woord komt uit het Oudgrieks en is een samenstelling van de woorden 'petra' en 'ichor'. Petra betekent steen en ichor is het bloed van de goden. De Australische wetenschappers Isabel Joy Bear en Richard Grenfell Thomas noemden in 1964 deze geur petrichor.

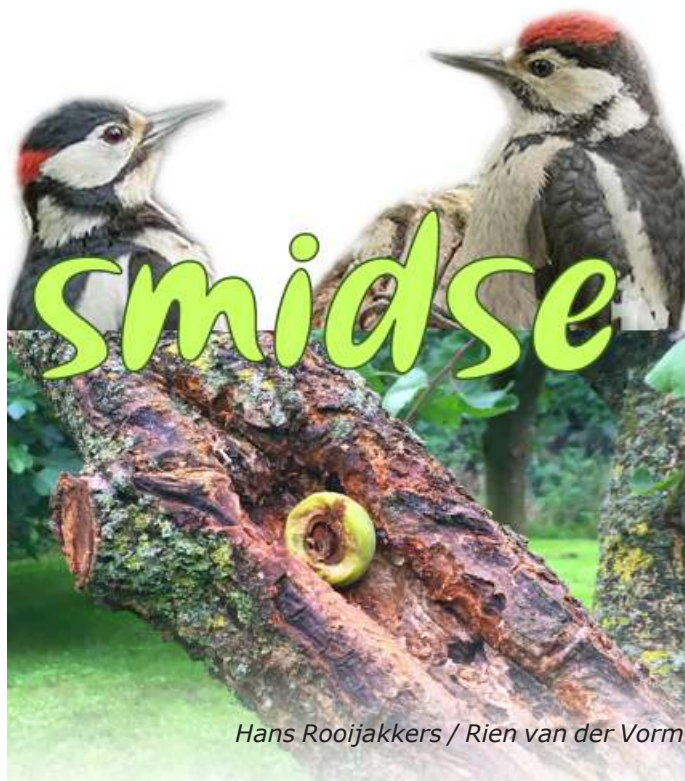
Petrichor ontstaat wanneer regen op droge grond valt. De moleculen verantwoordelijk voor deze geur zijn ontstaan, door chemische reacties van plantenresten en bacteriën, tijdens droog en warm weer. Deze moleculen bevinden zich op de grond en wanneer het regent kunnen deze moleculen zich mengen met lucht en komt de geur vrij.

Petrichor verspreidt het beste in de lucht als het niet al te hard regent op zand- en kleigronden. Deze grondsoorten komen in Nederland op grote schaal voor.

Waarom we vinden dat het na regen lekker ruikt, daar zijn de meningen over verdeeld. Sommige wetenschappers denken dat dit komt doordat onze voorouders zeer afhankelijk waren van het weer en vooral van regen. Na een periode van droogte ervaarden zij een euforisch gevoel als het regende.

Maar mogelijk komt het meer doordat de geur kenmerkend is voor de zomer. Het doet ons denken aan lange zomerse dagen met veel zon, waarop je veel buiten bent. Een lichte zomerbui die voor verfrissing zorgt, zonder dat het weer gelijk helemaal omslaat. Kortom: ideaal Nederlands zomerweer! <<

Bron: Weeronline

Hans Rooijackers / Rien van der Vorm

Bij het aanstekelijke gezang van een spotvogel zagen we op een van onze natuurpareltjes in Moerkapelle een heleboel stukken van halfrijpe abrikozen op de grond liggen. Deze abrikozen lagen onder een boom, waarin in een spleet van een tak nog een aangetaste abrikoos lag. Onderwijl vloog er een grote bonte specht weg.

Bekend is dat deze spechtenssoort een tak met zo'n oneffenheid of een holte in een boom - een smidse - gebruikt als aambeeld om vruchten, noten en zaden open te breken: met de snavel op de buitenschil van de vastgezette abrikoos beuken tot hij de kern van de binnenpit eruit kan pikken. Voor ons om hoofdpijn van te krijgen, maar voor de grote bonte specht een kunstje voor een feestmaaltje. Dit alles onder het motto: je moet abrikozen 'smeden' als ze halfrijp zijn! Het resterende vruchtvlees en de dop van de binnenpit laat hij achteloos op de grond vallen.

Zo maar een aangename ervaring op een mooie maandagochtend. Waarom de specht geen last krijgt van het in de pit aanwezige giftige blauwzuur (waterstofcyanide), is het geheim van deze 'smid'! <<

Rotta educatie: op studiebezoek in de Groenzoom

Josien Hof's

Op een zonovergoten dag in juni trekken we er met de POKO-ploeg op uit voor een excursie met studenten van de hoveniersopleiding van Lentiz mbo Oostland in Bleiswijk. De docenten geven aan dat ze het belangrijk vinden om de toekomstige hoveniers ook het nodige bij te brengen over ecologie en biodiversiteit. Dan zijn ze bij Rotta aan het goede adres.

Beestjes

We zijn in de zogenaamde Vijfhoek met de Zoetermeerse bebouwing aan de einder, waar POKO al enige tijd de waterkwaliteit volgt. Na een inleidend woord over het ontstaan en de ontwikkeling van de Groenzoom splitst de groep zich op. Omdat het waterbeheer aanvankelijk niet leidde tot voldoende diversiteit heeft POKO het op zich genomen daarover te adviseren. Rotta-leden Jan Smith en Cees van der Burg scheppen met de studenten waterdiertjes op, en het resultaat aan wriemelend leven mag zich in warme belangstelling verheugen. Dankzij beheer aanpassingen in dit gedeelte is het leven in dit stuk sloot er behoorlijk op vooruit gegaan. De studenten zijn verrast door de verscheidenheid. De namen zullen ze, net als ik, vermoedelijk weer vergeten, maar die spreken wel tot de verbeelding. Het bootsmannetje zwemt op zijn rug, er is een eenoogkreeftje, een zwemmertje en zelfs een bloedzuiger.

Planten

Voor de meeste toekomstige hoveniers is kennis van 'wilde' natuur nog nieuw. Dat ze leren respect te hebben blijkt uit de vraag of je zo maar door die planten mag struinen? Ja dat mag vandaag, zolang je daar niet met regelmaat en in horden overheendert herstelt de begroeiing zich snel genoeg van onze voetstappen. Op het stuk waar we lopen is het interessant om verschil te zien tussen het gemaaid en het niet gemaaid deel.

Waar (nog) niet gemaaid is, is de verscheidenheid groter. De begroeiing en daarmee de insectenrijkdom vraagt om zorgvuldig maaibeleid (wat-wanneer- waarom-hoe), het doel is hier op natuurlijke wijze (dus zonder inzaai) een bloemrijk grasland te laten ontstaan. In een oogopslag zijn er al snel 40 soorten te zien, maar de planten die voor de nectarrijkdom moeten zorgen, zoals knoopkruid, distels en schermbloemigen, zijn nog in opkomst.

Opvallend is trouwens in dit stuk de geringe diversiteit aan oeverplanten. Geen watermunt of wolfspoot, geen koninginnenkruid of echte valeriaan, geen heelblaadjes, maar heel veel riet en hier en daar een voorzichtig harig wilgenroosje. We stuiten wel op een bonus voor deze excursie: de gevlekte rietorchis. Later hoor ik dat dit een eerste waarneming is in dit gedeelte van de Groenzoom.

Gevlekte rietorchis © Josien Hof's

Het is een leuke en interessante ervaring om onze kennis te delen met studenten en docenten en te leren van hun vragen en commentaar. Een van de docenten, tevens student aan de WUR, is afkomstig uit Oeganda. Zij ziet grote verschillen maar toch ook overeenkomsten met haar land van herkomst, zoals zuringsoorten, die kennelijk over de hele wereld voorkomen.

De informatie die de excursie oplevert is voor het beheer van de Groenzoom weer bruikbaar. Jan Smith heeft er een rapport over gemaakt, dat is bij hem op te vragen via de redactie. <<

Cees van der Burg en Jan Smith geven aan geïnteresseerde studenten en docenten uitleg over wat er leeft in het oppervlaktewater van de Groenzoom. © Josien Hof's

Bijdehand!

Marco Tanis

Over bijen en graafwespen

Bijen vind je overal, in je tuin, in het park en in de berm. Vaak de algemene soorten, zoals de grasbij en de gewone geurgroefbij. Voor bijzondere en zeldzame soorten moet je in de duinen zijn. De duinen van Zuid-Holland zijn heel rijk aan bijen. Unieke soorten leven hier, zoals de slakkenhuisbij, die hun nest in lege slakkenhuizen maken. De optimale habitat voor een ware bijenexplosie is het open duin: droog grasland vol bloemen met zandverstuivingen en duinpannen met hun unieke vegetatie.

In het open zand van de Waalsdorper Vlakke zie je vele soorten bijen gaatjes graven in de grond, zoals het bijzondere zilveren fluitje. Deze bladsnijder dankt zijn naam aan de fluittoon die hij maakt bij het vliegen. In tegenstelling tot de meeste bladsnijders graaft hij een nestje in vooral los zand. Hier ligt ook zijn broedparasiet de duinkegelbij op de loer om het nest binnen te dringen en zijn eitje er in te leggen.

Niet alleen bijen, ook graafwespen zijn zeer soortenrijk in het duin. Graafwespen zijn de nauwste verwanten van bijen, ze leven bijna hetzelfde met één verschil: het nest wordt gevuld met insectenprooien in plaats van stuifmeel. Tijdens het Krijt (145-65 mln jaar geleden), het tijdperk van de dinosauriërs, evolueerden de voorouders van bijen vanuit de graafwespen. Deze voorouder stapte over van insecten naar het stuifmeel van bloeiende planten.

gewone viltbij

zilveren fluitje

Tijdens je duinwandeling kun je de nauwe verwantschap goed zien. De graafwespen gedragen zich bijna net zo als bijen: de vrouwtjes graven druk in de grond terwijl de mannetjes, op zoek naar een partner, nerveus heen en weer patrouilleren voor de nestjes. Wel moeten de wespen uitkijken, want soorten met namen als bijenwolf en groefbijendoder zijn niet echt 'bij'-vriendelijk voor hen.

Deze activiteit kun je ook dichtbij huis zien. In het 10 jaar geleden opgebrachte zand in Wilderszijde achter het gemeentehuis van Lansingerland, is een heus miniduin-habitat ontstaan. Dit bouwterrein zit vol met soorten die je normaal in de duinen ziet. Hoewel de aantallen niet hoog zijn, kun je hier ook bij de zandhopen en open plekken graafwespen en bijen zien graven. Rond deze tijd kun je bijvoorbeeld harkwespen en viltbijen zien. Zo valt er dichtbij huis ook veel te ontdekken! <<

Jonathan Leeuwis

Zebrarups

De rupsen van de sint-jacobsvlinder - in de volksmond 'zebrarups' - zijn weer uit het ei gekropen. In de Rottemeren kun je deze rupsen vinden op de gele bloemen van het jakobskruiskruid.

Jakobskruiskruid zal bij velen wel bekend zijn. Boeren zijn er niet blij mee, het heeft gifstoffen, die soms dodelijk kunnen zijn voor paarden en runderen. Gelukkig herkennen de dieren het en eten ze er gewoon omheen. De rupsen van de sint-jacobsvlinder kunnen wel tegen het gif van deze plant. Sterker nog, ze slaan het zelfs op in hun lijf!

Door een alarmerende oranje met zwart zebrapatroon is de boodschap van de rups kraakhelder: kijk maar uit, ik ben giftig!. Rupsenetters als de koolmees of de koekoek begrijpen de boodschap en laten deze rupsen met rust. Daarom zitten de rupsen vaak open en bloot op de waardplant, ze hebben niets te vrezen!

In september kruipen de inmiddels volgevreten rupsen in de grond. De wintermaanden brengt de soort de tijd door als pop. Begin april kruipen uit deze poppen schitterende zwart met rood gekleurde nachtvinders. Het bijzondere aan deze vlinders is dat ze nog steeds het gif meedragen van het jakobskruiskruid dat de rupsen hebben gegeten. Hierdoor zijn ze dus hun hele leven lang beschermd tegen roofdieren! Door zijn roodzwarte waarschuwingskleuren weten vlindereters als libellen, zangvogels en boomvalken dat ze van de vlinders af moeten blijven.

Wanneer je door de Rottemeren je rondje maakt, bekijk dan even jakobskruiskruid van dichtbij. Grote kans dat je de zebrarupsen en/of de vlinders op de plant aantreft. Deze vliegen nog door tot half augustus, met zijn knalrode binnenvleugel is hij bijna niet te missen bij een struinctocht door de bloemrijke graslanden. <<

© Twain Theunissen SBB

Rupsen van de sint-jacobsvlinder

Rotta Rangers

Wildplukken en eten uit de natuur

Kruidenboter maken van in het Lage Bergse Bos geplukte hondsdraf, kaasjeskruid, madeliefjes, look-zonder-look, paardenbloemen, van witte/rode klaver en versierd met een goudsbloem: heel erg lekker op een toastje, je blijft er van eten!

En zelf thee zetten in de 'Kelly kettle': heet water met brandnetelblad, braam en hondsdraf, heerlijk tegen de dorst, super gezond en het prikt helemaal niet!

Foto's: Esmeralda Eggen en Louise Vernooij-Ottevanger

Wil je ook meedoen?

Op zaterdag 8 oktober gaan de Rotta Rangers (7 t/m 12 jaar) hun 'herfsthelden' zoeken en op woensdag 19 oktober beleven ook de Rotta Kapoentjes (4 t/m 6 jaar) de herfst in de natuur rond het Trefpunt. (Groot)ouders kunnen hun (klein)kinderen aanmelden bij jeugd@rotta-natuur.nl, kosten € 2 per kind.

Vleermuizen kijken met je oren!

Eind augustus gingen de Rangers vleermuizen spotten. In de schemering van de invallende nacht kun je die vliegende honden moeilijk zien, maar als je heel stil bent kun je ze met een zogenaamde batdetector goed horen.

Onder deskundige leiding van de batmannen Jesse, André en Anton hebben ze wel vier soorten 'zien vliegen': de gewone en de ruige dwergvleermuis, de laatvlieger en de rosse vleermuis. Op de batdetector hoor je de verschillende geluiden die ze maken.

Vleermuizen kijken ook met hun oren, door ultrasonische geluiden uit te stoten om te stoten te vanggen ze wel zo'n 1.000 tot 1.300 muggen per nacht.

Spannend was het wel zo in het duistere bos zonder vader of moeder, maar de tijd vloog om en ze wilden eigenlijk nog niet naar huis toen het al helemaal donker was. Maar de batmankoekejes lieten de Rangers niet aan zich voorbijgaan.

Foto's: Esmeralda Eggen en Jannie van Ede-Van der Pals

Microscopisch bekeken

Jan Smith

Veel leden van Rotta houden zich bezig met het bestuderen vogels, vlinders, insecten, waterdierjes, bomen, planten en bloemen. De meesten van ons kennen ze allemaal van buiten. Iedereen heeft wel eens een madeliefje geplukt en er misschien in de jeugd jaren een bloemenkransje van gevlochten. Het witte bloemetje met het gouden hartje bloeit nagenoeg het hele jaar, tenzij het wat langere tijd vriest. Zo'n bloemetje ook van binnen bekijken, opent nieuwe perspectieven.

Mijn eerste reactie toen ik door het binoculair keek? "Wow!"

De Latijnse naam van het madeliefje luidt *Bellis perennis*, waarin *Bellis* afgeleid is van het Latijnse *bellus* dat 'mooi' betekent. *Perennis* betekent 'overjarig, overblijvend'. Altijd logisch die Latijnse namen. 'Madeliefje' is net zo logisch, omdat het een samentrekking is van het woord 'made', dat 'weide' of 'hooiveld' betekent (vgl. ook 'maaien') en het woord 'lief', omdat men de bloem graag tussen het gras zag staan.

Madeliefjes planten zich via zaadjes en ongeslachtelijk voort door in de oksels van de bladeren zijstengels te vormen die uitgroeien tot een nieuw rozetje. Die zijstengeltjes worden niet zo lang, waardoor madeliefjes dichte matten kunnen vormen.

Aan het einde van de bloemstengel van deze taaie rakker staat één bloemhoofdje. Een plaatje gemaakt met een digitale fotocamera laat niets onverhuld. Op de kroonblaadjes zijn zelf piepkleine luisje zichtbaar. Je ziet een madelief. Punt.

Onder de microscoop

Nieuwsgierig als ik ben, heb ik de stengel net onder het bloemknopje met een scheermesje dwars doorgesneden en er een flinterdun schijfje van afgesneden: een zogenaamde coupe. Met een speciale botanische kleuring, de zogenaamde dujardin kleuring, kan er dan een microscoop-preparaat van gemaakt worden dat

de meest wonderlijke details in het binnenste van de steel onthult. Mijn eerste reactie toen ik door het binoculair keek? "Wow!"

Reservestoffen

Op de foto op de rechterpagina kijk je als het ware in de lengterichting in de stengel. Het bovenste deel is altijd hol en op de dwarsdoorsnede op de foto zijn in het midden nog restanten van het mergweefsel te zien, dat lager in de stengel als grijze masse het centrale deel vult. Het blauwe deel laat jong parenchymweefsel zien. Dat bestaat uit cellulose en is een van de drie primaire weefsels van een plant en dient als vulweefsel en opslag van reservestoffen.

Verhouting

Meer naar de buitenzijde wordt het weefsel harder waar meer verhouting in de cellen zit. Dat verklaart de rode kleur. Verhouting is nodig om weerstand te bieden tegen de inwendige groeidruk en om de stengel mooi overeind te houden.

Transportleidingen

In de rode cirkel zijn rondom roze dotjes te zien die op regelmatige afstand van elkaar zitten en anders van structuur zijn. Zij vormen de vatenbundels - transportleidingen - waar water en glucose doorheen stromen. De lichte vlekjes in die vatenbundels zijn van doorgesneden buisjes die vanuit de wortels het water naar boven transporteren. De groepjes kleinere cellen in de vatenbundels (met scherper afgetekende celwanden) zijn de kanaaltjes waardoor de vloeibare suiker naar de onderste delen van de plant (wortels) wordt getransporteerd.

Fotosynthese

De plant vangt de voor fotosynthese benodigde zonlichtenergie op met het chlorofyl dat in de bladgroenkorrels van de bladeren zit en die voor de groene bladkleur zorgen. Bij dit pro-

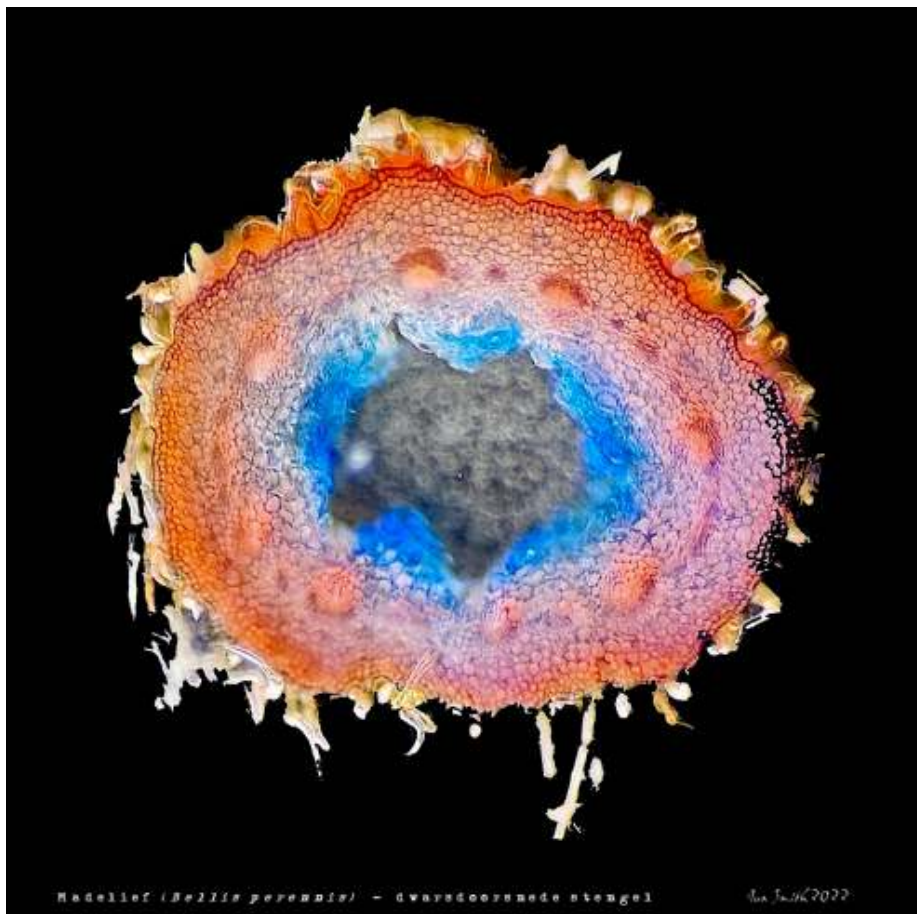
ces wordt ondermeer glucose aange-
maakt dat als bouwsteen dient voor
de vorming van bovengenoemde
cellulose.

Olielaag

Op de huid van de stengel zitten
rondom piepkleine haartjes. Een deel
bestaat uit 'dekhaartjes', waarvan
sommige onderdeel uitmaken van
een klier die olie bevat en de stengel
beschermt tegen al te hongerige
beestjes.

Workshop

Voor het maken van dit soort fraaie
plaatjes volg ik al enige tijd een
workshop bij Rob van Es in Delft. Kijk
eens op zijn website: www.robvanes.nl. <<

Ruimtelijke Ontwikkelingen in de Noordrand

Jaap van Lien

Op moment van schrijven voor deze AV is het nog volop zomer. Dat betekent een oorverdovende stilte in het gemeentehuis in afwachting van een vliegende start begin september, want er staat nog heel wat op het programma ook wat onze belangen betreft!

Wilderszijde/Park de Polder

In Wilderszijde met name in Park de Polder wordt langzaam maar zeker duidelijk hoe de nieuwe situatie er uit gaat zien als de beide korte fietspaden, die het bestaande fietspad gaan verbinden met respectievelijk de nieuwe tunnel onder de N209 en de Schiebroekseweg, klaar zullen zijn. Ook wordt duidelijk wat een impact de fietspaden krijgen die leiden naar de oversteek van de nieuwe rijksweg. Vanaf de Schiebroekseweg en ook vanaf de Wildersekade gaat het stevig omhoog. Geen Alpe d'Huez maar toch!! Intussen is er ook al een deel van de brede watergang langs de Schiebroekseweg en de Wildersekade opnieuw aangelegd. Hopelijk horen we dit najaar hoe de inrichting van Wilderszijde er precies uit gaat zien, vooral wat betreft de nog te graven watergangen. Op zich belangrijk gezien de dringende noodzaak om ruimte te scheppen voor opslag van water, maar daarnaast belangrijk voor duidelijkheid over de mogelijkheden die we krijgen om het stukje nieuwe natuur in te richten en te

Het nieuwe fietspad, die het bestaande fietspad in Park de Polder verbindt met de nieuwe tunnel onder de N209 en de Schiebroekseweg, in aanleg. © Jaap van Lien

beheren. De aanplant van een rij nieuwe knotwilgen langs het natuурpad dat we daar onderhouden, is geslaagd te noemen. Ondanks de droogte staan ze er goed bij.

Fietspad Rotte-Schie

Een van de twee nieuwe fietspaden in Park de Polder is onderdeel van de fietsverbinding Rotte/Schie. Onlangs werd het Rotterdamse deel van deze verbinding in gebruik genomen doordat de fietspaden door de Vlinderstrik vanaf de Wildersekade naar station Rodenrijs en door Schieveen vanaf de Belevensboerderij naar de Hofweg, vrijgegeven werden. Wel jammer dat de Hofweg onderdeel is en blijft van de fietsverbinding. Het is ook een weg voor auto's en (zwaar) landbouwverkeer. Er wordt soms behoorlijk hard gereden. Verkeersmaatregelen om dat wat af te remmen zijn dan ook echt nodig. Wat nu nog steeds ontbreekt is het Lansingerlandse deel van de fietsverbinding. In het Triangel Park komt het fietspad langs de nieuwe snelweg en valt het daarmee binnen de grenzen van het snelwegplan. Datzelfde geldt voor de tunnel onder de N209 die het Triangel Park verbindt met Park de Polder. Wat nog ontbreekt is een plan voor het fietspad dat Park de Polder door particulier gebied moet verbinden met de Wildersekade. Hopelijk komt daar dit najaar duidelijkheid over en wordt er ook actie ondernomen!

Triangelpark/Rottezoom/Ecologische verbindingen

De vakantietijd heeft niet bepaald bijgedragen aan vorderingen richting de totstandkoming van het Triangelpark tussen Bergweg-Zuid en de N209. Het gaat om de ecologische verbinding tussen de Vlinderstrik/Park de Polder en het Lage Bergse Bos, een van de twee cruciale ecologische verbindingen met het Groene Hart. De andere is de verbinding tussen Rottemeren en Bentwoud. Dat vraagt uiteraard om actie vanuit het gemeentehuis en het vergt ook verder kijken dan het directe eigenbelang. De enorme verdozing, verstening en verglazing van onze omgeving, waar Lansingerland enthousiast aan mee werkt, vraagt er dringend om dat er oog blijft voor groene verbindingen voor behoud van flora en fauna, meer nog, om die groene verbindingen te versterken!!

De gemeente doet weliswaar een dringend beroep aan particulieren om hun tuinen te vergroenen, maar faalt in dit verband als het gaat om de eigen taken. Dat blijkt onder meer uit een bestemmingsplanwijziging om de aanleg mogelijk te maken van een fietsverbinding tussen het Landschapspark De Rotte en het Bentwoud. Die verbinding vormt al jaren onderwerp van gesteggel tussen Lansingerland en Zuidplas. Voor ons zou dit fietspad onderdeel kunnen vormen van een broodnodige ecologische verbinding tussen de beide belangrijke groengebieden. Wij hebben altijd aangedrongen op een brede groen/blauwe zone aan de westzijde van de Rotte, aansluitend aan de Bleiswijkse Fles, vanaf de A12 door de Rottezoom tot aan het Bentwoud. Wat nu wordt gepresenteerd is een fietsverbinding vanaf de Hollevoeterbrug in Moerkapelle over de bestaande smalle dijk aan de

oostkant van de Rotte langs de oude bewoonde molenstompen richting het Bentwoud. Het bestaande dijkje, waar ook bewoners met hun auto's overheen moeten, wordt dan opgeknapt en gaat dan functioneren als fietsverbinding. Afgezien nog van de bezwaren die de lokale aanwonenden hebben tegen deze oplossing, draagt dit plan niets bij aan de noodzakelijke ecologische verbinding. Bovendien blijft de westkant van de Rotte een aantrekkelijke prooi voor projectontwikkelaars.

Groenzoom Berkel/Pijnacker

Zoals eerder gemeld willen we onze betrokkenheid bij de Groenzoom vergroten door onze natuurwerkers ook daar meer in te gaan zetten. Een eerste afspraak met de beheerder betreft het maaien van een bescheiden vlinderdille op de grens van Pijnacker en Berkel. Een aantal jaren geleden werd het gebied geschikt gemaakt en feestelijk ingezaaid, maar de ontwikkeling daarna verliep niet naar wens. Vooral de verruiging door de opmars van riet is aanzienlijk en vraagt om een geregelde aanpak. Vanaf mei volgend jaar zullen we op aanwijzing van de beheerder het gebiedje bij gaan houden in de hoop dat de oorspronkelijke bedoeling toch vorm kan krijgen.

A16 Rotterdam

De bouw van kunstwerken rond de nieuwe snelweg vordert gestaag en het is altijd verrassend om te zien hoe de omgeving in hoog tempo verandert. Duidelijk is dat ook zichtbaar bij de aanleg van het 'coulisselandschap' langs het Schiebroekse Park. De snelweg wordt daar in de toekomst door twee hoge geluidswallen aan weerszijden gescheiden van het park en aan de andere kant van de Vlinderstrik. Onderdeel van dat gedeelte is het al vaak genoemde recreaduct, een 16 meter brede oversteek van de snelweg met in het midden een fiets- en wandelpad en aan de zijkanten brede groene stroken die worden ingeplant met struiken, een ecoduct dus met een recreatieve functie. Op bijgaande foto is te zien hoe er al wordt gewerkt aan de aanloop naar het recreaduct vanaf de herenboerderij in de Vlinderstrik. <<

Het zandlichaam voor de fietsoprit naar het recreaduct op de nieuwe A16 is gestort. © Jaap van Lien

INTEGRALE ONKRUIDBESTRIJDING VOLGENS 'DE PUNT METHODE'

DE JUISTE MACHINE OP
DE JUISTE PLEK EN COMBINEER!

GEEN GIF MEER NODIG!

RED-GREEN®

- CO² neutraal
- Geen fossiele brandstof meer zoals LPG
- Gebruikt biomassa om mee te 'branden'
- Voor grootschalig werk

KANT BRAND STEKER®

- 5x per jaar strak gestoken grasrand
- Geen afvalkosten
- Lagere veegkosten
- Reinigende werking

BLUE-GREEN®

- CO² neutraal
- Elektrisch rijden
- Geen fossiele brandstof meer zoals diesel, maar biomassa
- Heet water 98°C
- Geen overlast, herrie en/of stof
- Eenvoudige techniek
- Voor kleinschalig werk

MACHINAAL VEGEN

- Dulevo 5000 D
- Euro 5 met Adblue
- Super fijnstoffilters
- Heel zuinig met waterverbruik
- Razend snel

- 'DE PUNT METHODE' IS GOEDKOPER DAN SPIJTEN ALS JE ALLES EERLIJK MEETELT!
- GOED TOEPASBAAR MET INZET SW-MEDEWERKERS EN MENSEN MET EEN AFSTAND TOT DE ARBEIDSMARKT (SROI).
- GEEN RESISTENTE SOORTEN EN NIET WEERSGEVOELIG.

Chroomstraat 1d • 3067 GN Rotterdam • Telefoon: (010) 420 60 26 • E-mail: info@groen-puntbv.nl • www.groen-puntbv.nl

WOONING
airconditioning

Airconditioning
Luchtbehandeling
Serverruimte koeling

Weg en Bos 120, 2661 GX Bergschenhoek, **Tel.: 010 - 512 10 17**
Fax: 010 - 512 09 64, info@wooningairco.nl, www.wooningairco.nl

www.wooningairco.nl

Indien onbestelbaar retour: Hoeksekade 164, 2661 JL Bergschenhoek

MB 129 houtduif © Chris van Rijswijk

Mystery Bird

Chris van Rijswijk

MB129 houtduif

Deze tegenlichtopname is van een houtduif. Je ziet het of je ziet het niet. Het kleine kopje op een relatief fors lichaam verradt dat. Vogelaars determineren vogels geregeld op de jizz van de vogel. Jizz, of totaalindruk, is de algemene indruk van de kenmerken van een vogel die kunnen helpen bij het opsporen van een juiste identificatie. Ervaren vogelaars kunnen op basis van de jizz, vogels op basis van houding en gedrag snel determineren.

MB 130 rosse franjepoot © Chris van Rijswijk

MB130 rosse franjepoot

Elly Sonmezisik was het die een rosse franjepoot vond op de roeibaan. Deze mooie steltloper broedt in het hoge noorden en overwintert op zee, zelfs tot op het zuidelijk halfrond. In het najaar worden ze langs onze kust waargenomen. Een enkele keer worden ze in het binnenland gezien. Deze winter was het heel erg bont. De vogel op de (inzet) foto zat in Ede. Daarnaast verbleef er een exemplaar bij Zoetermeer en dus eentje in het Rottemereengebied. Leuk weetje, wij mensen claimen vrouwenemancipatie te hebben uitgevonden, maar niets is minder weer. De rosse franjepoot is daar de bedenker van. Het vrouwtje legt de eieren, vervolgens zorgt het mannetje voor het uitbroeden ervan en neemt de zorg voor de jongen voor zijn rekening. Bovendien ziet het vrouwtje er veel mooier uit dan het mannetje, in tegenstelling tot de meeste vogels. Dat dus.

Bijgaand 2 nieuwe foto's. Je kunt je oplossing naar mij mailen (cdvrijswijk@gmail.com) of zelf de antwoorden ophouden. De oplossing staat in het volgende nummer. Kijk ook eens op mijn website: www.birdshooting.nl

MB 131 © Chris van Rijswijk

MB 132 © Chris van Rijswijk